Wisu semju proletareeschi, saweenojatees!

Strahdneeku Awise

Latwijas Sozialdemokratiskàs Strahdneeku Partijas Leepajas Organisazijas deenas laikraksts.

Abonescharas maksa:
Par 1 mehnesi:
bez peesûtischanas 3 rbl. — kap.
ar peesûtischanu 3 „ 50 „

Redakzija: Pilsehtas domê, istaba 20.
Ekspedizija: Schmahla eelà 2, Schulmana namà. Pasta adrese: kastite Nr. 4.

Numurs maksà 15 kap.

Sludinajumu maksa:
par sihku raksiu rindinu:
preekschpusê un teksta 75 kap.
sludinajumu beigàs 25 „

Nr. 51. Otrdeen, 13. maijà 1919. Pirmais gads

Latwijas Tautas Padomes sehde 12. maijà.

Sehde teek atklahta ap plkst 3½ pehz pusdeenas. Klaht 66 Tautas Padomes lozekli, no teem Soz. Dem. Strahdn. Partijas — 18, Ebreju Wisp. Strahdn. Saw. „Bunds" — 3, Semneeku Saweeniba — 15, Radikaldemokrateem —6, Demokratu part. — 5, Nazionaldem. —4, Republikanu part. — 2, Latw. Neatkar. part — 1, wahzu Progresistu part. — 5, Ebreju Tautas part. — 2, Latgaleeschu — 2.

Deenas kahrtiba: 1) Presidija papildinaschana, 2) Presidija sinojums par politisko stahwokli.

Tautas Padomes presidents Semgaka kgs ihsâ atklahschanas runâ apsweiz soztaldemokratu un wahzu Progresistu partijas eestahschanos Tautas Padomê un norahda uz kawekteem, kahdi stahwejuschi zeltâ Tautas Padomes sanahkschanai. Palihdsigu roku Latwijai sneeguschas sabeedroto walsts, zaur Latwijas patstahwibas atsihschanu un Latwijas pabalstischanu pahrtikas lihdsekteem. Bet Latwijas walsts nostiprinaschanas darbu pahrtrauza 16. aprika notikumi. Latwijas kareiwjeem par godu wini naw padewuschees sajukumam, waronigi pahrzeetuschi wisas leelàs gruhtibas un ustizigi ir sawam peenahkumam.

Us presidenta preekschlikumu sapulze godina zihna par Latwijas patstahwibu krituschos ar peezelschanos no sehdetteem.

Tautas Padomes sekretars Bites kgs. nolasa presidija sinojumu par politiskajeem notikumeem Latwija sahkot ar 16. aprili. Sinojumâ atteehlota 16. aprika notikumu gaita un waldibas krihse. Ar faktu palihdsibu teek konstateta wahzu okupazijas waras preekschstahwja fon der Goltza lihdsdaliba 16. apr. sasweheestibâ. Sinojuma beigâs nolasa semturu padomes lozekku eesneegto pasinojumu, kurâ teek paskaidrots, ka wineem nekas naw sinams par Andreewa Needras pilnwaroschanu semturu wahrda sastahdit ministru kabinetu un slehgt lihgumus ar muischneezibu.

Klihwe (semneeku saweenibas). Latwija pahrdsihwo leelu pahrdaudijuma brihdi. Melnais bruntneeks, kursch wisu laiku gatawojees, nu pazehlis galwu, lai zaur 16. aprika notikumeem isweju sawu gribu. Pagaidu Waldiba stahdija par sawu usdewumu atswabinat semi no leelineekeem, bet landeswehrs tai usbruka un tika pabalstits no okupazijas waras. Organisejot landeswehru okupazijas wara wiseem spehkeem kaweja mobilisaziju Latwijâ.

Wahzu ofizialee un pusofizialee preekschstahwji Latwijâ nodarbojàs ar leelineezisma zildinaschanu. Wahzijas mehrki ir Latwijas kolonisazija. Schim noluhkam Berlinê nodibinata sewischta komisija, kura daudz no sawa darba patpehjuse jau weikt. Lai peedotu sawat uz 16. apr. akta pamata nodibinatai waldibai ahreju iskahrtni, tika isplatitas wahzu presê wisaplamakàs baumas par to, ka ta buhschot koalizijas waldiba ar sozialdemokrateem. Schahdai waldibai zihna ar leelineezismu noder tikai kà iskahrtne.

Wisaplamaks ir Needras u. z. apgalwojums ka Latw. Pag. Waldiba negribejuse west zihnu pret leelineekeem. Pag. Waldiba to gribeja. Needra pasinoja Ulmanim ka winsch ar to newarot saprastees agrarleetàs un eetschlectàs. Latwijas semneezibas stahwotlis ir koti gruhts, wina atbild: mehs eesim uz karu saprashanos, bet augstak par wisu mums stahw neatkariga Latwija. Weenigà suwerenà wara Latwijâ ir Tautas Padome. Pee katra isliihguma mehs pastahwesim, lai schis padomes teesibas tiktu garantetas. Ka weena no Needras kabineta iskahrtnem ir Rigas eenemschana, bet kas Rigu eenems bez latweeschu kareiwjeem un kur dabus pahrtiku, kuru mehs saņemam no sabeedroteem.

Mehs sinam gan par tàm swehribam un slepkawibam, kahdas pastrahdà leelineeki winpus frontes. Bet mehs sinam arî to, ko dara schaipus frontes soda ekspedizijas. Un ja schee darbi tiks uz swara kauseem litti, tad jautajums, kurâ puse tee smagaki swehrs. Ja muhsu pretineeki nesapratìs Tautas Padomes suwerenas teesibas, tad mums neatlikt nekas zits ka west zihnu ar wineem lihdz galam. 16. apr. sekas ir jalikwidè. Ulmana kabinetam ir janahk atpakaļ un jareorganisejas. Ulmana kabinets ir tautas wairakuma domu isteizejs. (Applauši.).

Menders (soz.-dem.) Mehs soz-demokrati atsgahjam no Tautas Padomes, jo mums bij dsihkas domu starpibas ar winas wairakumu politiku. Tagad stahwoklis eewehrojami grosijees. Reakzionaràs muischneezibas usbrukuma atsischana demokratijai ir nepeezeeschama. Demokratija strahdneekeem ir tikpat wajadsiga, kà deenischka maise. 16. apr. notikumi isskatas kà fars, kà komedija. Bet wesela mehnescha laikà naw bijis eespehjas nowehrst scho komediju tamdehk ka pastahw sinami militari apstahkli uz kureem ta balstas. Tagad mums paldees deewam ir jau otrs ministru kabinets.

Waj ir kahda garantija, ka riht atkal kahds aferists neisliipina sawas zedeles ar jaunu ministriju? Un tai nebuhs masak „teesìsla pamata.

Borkowska, kà prokurora usdewums bija sargat likumibu un tikumibu, bet winsch ir isdarijis wisleelako nelikumibu un netikumibu. Ir taisniba, ka Borkowska kgs kahdê sawà pasinojumà raksta, ka Lotwijas preekschà ir neskaitami swarigi usdewumi. Bet kaydus no scheem swarigeem usdewumeem tas sawà laikà paspeyja weikt. Mums sinami tikai diwi dekreti, kuri — japeesihmè gan nepeeder pee neswarigeem — un proti, dekrets par zauras naudas pretimnemschanu un par eepreekschejas zensuras eeweschanu uz ahrsemju telegramam.

Needra nostahjees wisas Latwijas preekschà kà semturu preekschstahwis, bet ja nemam wehrà semturu pasinojumu, eesneegtu Tautas Padomes presidijam, tad es atstahju klahtesoscheem paschem atrast schai Needras rihzibai ihsto wahrdu, kuru kautrejos teikt schajà weetà.

Mehs kategoriski zekam wissmagakos apainojumus pret fon der Goltzu un wahzu kara eestahdem. Tee ir leelakee Latwijas demokratijas eenaidneeki. Wahzu ofizialo un pusofizialo eestahschu apgalwojums par s.-d. sarunam ar Borkowska kabinetu ir melli. Tahdi pat melli ir Wahzijas kara ministra Noskes sinojumi wahzu satwerksmes sapulzê, ittà Latwijas sozialdemokrati buhtu luhguschi Goltzu dehk wahzu kara spehku palikschanas. Sarunà ar Noski mehs tam isteizam sawu protestu pret 16. apr. notikumeem.

Par dsiku noschehloschanu konstatejam, ka jaunà Wahzija naw pratuse west sawu politiku te zitadi, ka atbalstot reakzionaro muischneezibu. Weeniga iseja no 16. apr. ir winu setu likwideschana. Janahk atpakaļ Ulmana kabinetam, jo tikai ar winu Tautas Padome runàs Tautas Padomes teesibas atstahwès wisi Latwijas pilsoni. To schkehrschku nobihdischana, kuri kawè Ulmana waldibas atpakaļnahkschanu, stahw wahzu waldibas warà un winas sinaschanà. Ta muhsu weenigà praksba schodeen. Ar Ulmana kabinetu mums sawas domu starpibas. Mehs prasisim wina reorganisescharu. Mehs ask kritisesim wina darbiu. Par to mehs runasim turpmak. Tagad mehs pastahwam, ka waldiba jarada zaur Tautas Padomi un bauda winas ustizibu.—Wahzu progresiwi-demokratiskas partijas runatajs Schreiners apsweiz Tautas Padomi un konstatè faktu, ka ar 16. aprika wihreem nestahw wisa Latwijas wahzeetiba. Plaschas wahzu aprindas ask nosoda 16. apr. sasweheestibu un grib strahdat kopà ar Latwijas demokratiju par tautibu sapraschanos un kopigas tehwijas demokratiskù isbuhwi. Latwijas tautas newar aisiht nedz Borkowsku, nedz Needru waldibas un weenigà praksba tagad ir, lai nahk atpakaļ Ulmana ministrija, pehz kuras atgreeschanàs warès buht runa par winas rekonstrueschanu saskanà ar semes wajadsibam.

Bergsons (demokrats). Kas ihsti notizis pa scho laiku, to redsesim tikai tad, tad mums buhs pilniga brihwiba raksiit un runat. Salihdsinot Needras kabinetu ar Borkowska, tas tomehr drusku nopeetnak nemams. Tomehr tas war atbalstitees leelakais uz pahris tuhkstoschu Latwijas eedsihwotajeem un wahzu reakzionaro muischneezibu un uz schtikeem ilgi newar sehdet. Needra mums pasihstams no 1905. gada laikeem, ka tumsibas un reakzijas aisstahwis. Dabuht Needras waldibu nost nebuhs warbuht tik weegla leeta.

Rabinowitsch, (ebreju Bunda). Ar dsiku noschehloschanu mehs usnehmam 16. apr. notikumus. Mehs stahwam par demokratiju un puhlesimeem aiskawet katru isliihgumu ar reakzionaràm grupam. Tautas padome ir weenigà suwerenà eestahde. Lai waldiba waretu iswest Latwiju no tag. stahwokka, winai jaatbalstàs uz tautas wairakumu.

Benus, (radik. dem.) 16. apr. notikumi ir kapa rakschana Latwijai Muhsu atteezibas pret teem ir tàs paschas, kahdas isteiktas 7 politisku partiju pasinojumà no 19. apr. 16. aprika notikumi ir weenas eedsihwotaju grupinas darbs, kura jau no 12. g. simt. sahkot ismanto tautas wairakumu sawàm intesem.

Par noschehloschanu tas isweests ar fon der Goltza palihdsibu. Wainigee sauzami pee likumigas atbildibas. Ar wisleelako ihgnumu mehs noraidam Needras kabinetu.

Runatajs raksturo Latwijas gruhto stahwokli un nobeidz ar prasibu pehz Ulmana kabineta atpakaļ nahkschanas un reorganiseschanas zaur tautas padomi.

Bankaws (naz. dem.). 16. apr. not. sagatawoti no reakzionaràs wahzu muischneezibas un ir slepkawas usbrukums Pagaidu Waldibai no muguras puses tai brihdî, kad waldiba ispildija sawu usdewumu. 2 mehn. muhsu kara spehki stahw uz weetas. Saswehrneeku plans ir sagraut Latwijas un Igaunijas demokratiju. Zeru, ka wisas latw. politiskàs partijas apweenosees zihnà par demokratiju. Lai dsihwo brihwa un neatkariga Latwija.

Ebreju Tautas partijas preekschstahwis Marks. Nazionalee masakumi weenmehr wairak zeetuschi no naz. naida. Waldiba Latwijâ jadibina uz demokratiju un ne uz schtikeem. Prasam waras nodoschanu weenigi kompetentam organam Tautas Padomei un Ulmana waldibas atpakaļnahkschanu,

Waldmanis (republ.) 16. apr. ilgi palikts atmiņâ latweeschu tautai. Muhsu preekschà tagad stahw 3 leeli usdewumi: 1) nodroschinat Latwijas patstahwibas atsihschnu, 2) atswabinat dsimteni no eebruzejeem un 3) apgahdat pahrtiku. Needra war west tikai tahdu politiku, kuru atbalsta landeswehrs, zitadi tas pasaudès sawu atbalstu. Par patstahwigu Latwijas walsti tas nespehj zihnitees. Janahk atpakaļ Ulmana Waldibai, reorganisetai uz wisu schkiru un tautibu preekschstahwneezibas pamateem.

Kambala. (Latg.) Latwija jaglahbj paschcem Latwijas eedsihwotajeem. Tajà noluhkà jaapweenojas wisàm schkiram. Waj reakzionarajeem waldibas gahjejeem isdosees winu nodomi? Ne. Wini ar sawu diktaturu tikai sagatawo semi leelineezismam.

Rudewigs, (soz. - dem.) „Latwijas Awisê" mehs lasam Needras pasinojumu, kura wirsraksts skan: „Isliihgums starp leelgruntineekeem un masgruntneekeem". Schi pasinojuma pirmàs rindinàs sastopam teizeenu, pehz kura spreeschot isnahk, ka Needras kabinets zehlees no kauna kahdas mums lihdz schim nesinamas „isrunaschanàs" ar semturem. Needra te tika raksturots kà leels teesibu sinibu pratejs un wizur, kur kahdreiz notikuschas rewoluzijas, Needra pateescham mehginajis tàs isskaidrot no juridiskà stahwokka par nelikumigàm. Bet kahda likumiba nu ir Needras istaisitâ rewoluzijâ uz isrunaschanàs pamata?

Mehs wisi it labi saprotam, ka ihstais Needras kabineta pamats naw schi isrunaschanàs, bet gan 16. aprika notikumi. No ahrpuses gan 16. aprika notikumi ir kaila warmahzība, bet tuwak apluhkojot, tas ir mehginajums no baronu puses ussperst latweeschu tautai koaliziju ar reakzionaro muischneezibu. Pee muhsu tragiskajeem apstahkleem tahda koalizija dasceem tikàs pat leetderiga. Par winu, kà to redsam no Presidija sinojuma, stahwejuschi pat sabeedrotee.

Mehs sozialdemokrati esam pahrleezinati, ka kopdarbiba ar Baltijas baroneem ir neeespehjama un to ari peerahda paschreisejee notikumi. Pee mums naw eespehjams atkahrtot Franzijas un Belgijas peemehru ar sozialo pameeru, kahds tur pastahweja leelà kara laikà. Tas naw eespehjams arî ta eemesla, ka weetejà muischneeziba neatsihst Latwijas patstahwibu. Un schajà neatsihschanà wina teek atbalstita no Wahzijas walsts aprindam. Ar dsitu noschehloschanu mums jaatsihst, ka Wahzijas politika atteezibà pret Latwiju naw neko grosijusees salihdsinot ar agrako wezàs Wahzijas politiku.

Un waj tad war buht runa par isliihgumu tur, kur kahdas walsts weena eedsihwotaju daka sawu eekschejo politiku wed saskanà ar tahdu zitas walsts ahrejo politiku, kura apdraud pirmàs pastahweschanu.

Weens no teem lihdsekteem, ka pahrwehrst Latwiju par Wahzijas prowinzi ir Latwijas kolonisazija. Ka Wahzijas sinamu aprindu politika te sakriht ar muhsu baronu politiku to peerahda ari wahzu kara ministra Noskes jautajeens muhsu part. preekschstahwjeem: Ka mehs skatamees uz wahzu kolonistu nometinaschanu muhsu semê.

Otrs lihdsekkis kà apkarot Latwijas patstahwibu ir muhsu mobilisazijas aiskaweschana. Un waj Needra te eenests ko jaunu? To lai peerahda kahds dokuments atsuhtits Pilsehtas galwam Buschewizs kgm. Tur Needra rakstu, ka winam nahzis sinams, ka maises kahrschu komisija nodarbojas ar 18—35 gadu wezu wihreeschu atsihmeschanu, ko warot istulkot kà sagatawoschanos uz mobilisaziju. Bet tà kà par scho jautajumu pastahweja domu starpibas starp Latw. Pag. Waldibu un wahzu kara spehka preekschstahwjeem — sala Needra — tad luhdsu scho registraziju pahrtraukt.

No tam skaidri redsams, ka domu starpibas, kahdas mobilisazijas jautajumà pastahweja starp baroneem un L. P. Waldibu, pastahw pilnà spehkà ari preeksch Needras.

Mehs netizam, ka wisa wahzu tauta un demokratija atbalsta tahdu politiku Latwijâ, jo nesen mums bij isdewiba pahrleezinatees no debatem wahzu satw. sapulzes meera komisijâ, ka tas ta naw. Tomehr lihdz schim wehl zitada politika muhs naw aisseeguse.

Meloschanas politika teek peekopta ari abàs wahzu atbildes notês sabeedroteem Latwijas leetàs, kur teek apgalwots ka wahzu eestahdes un waldiba neeejauzotees muhsu eekschejàs darischanàs.

Muhsu tautina tagad atrodas tahdà stahwoklî, ka bez palihdsibas no ahreenes gruhti iztikt. Scho palihdsibu sneegt war pee tagadejeem apstahkleem weenigi sabeedroto walsts un winas to ari jau ir darijuschas Ari sabeedroto eesneegtas notes Wahzijai sakriht ar muhsu schàs deenas prasibam. Bet wislabaki schi palihdsiba mums buhs peeeetama tad, kad mehs paschi daudz maz spehsim peerahdit sawas tautas spehjas.

Tahdas war rastees no koalizijas starp muhsu paschu tautas dakam un nekahda sinà ne no koalizijas ar baroneem. Man jaatkahrto tas paschas prasibas, kuras jau isteiktas no mana koleega un paleeku tai pahrleezibà, ka pahrdsihwotee notikumi mums buhs mahzijuschi uz preekschu leelakà mehrà apweenot paschu tautas spehku, nekà tas bija lihdz schim.

Freiwalds, (semu. saw.) Pirmà weetà stahw fronte. Politisku eemeslu dehk to tagad tura uz weetas. Muhsu tauta teek apmelota par leelineezisku. Tas naw teesa. Tagad kad muischneezibas prasibas neisdodas, tee atmet ar roku un aissauz sawus kara spehkus. Ja weena daka balteeschu muhs nesapratìs, mums atliks tik west ar wineem zihnu lihdz galam. Ar sawu istureschanos tee tik sagatawo masàs leelneezisku gara stahwokli.

Resolucija.

Tautas Padome, noklausijusès sinojumu par 16. aprika raditeem apstahkleem, 1) nosoda 16. aprika saldatu warmahzibas aktu, isdaritu no weenas landwehra dakas ar grafa fon der Goltza rihzibà stahwoschà Wahzijas walsts kara spehka dakas aktiwu lihdsdalibu, kà mehginajumu pretim Latwijas tautas wairakuma gribai nodroschinat Baltijas muischneezibas aprindam noteizoscho stahwokli Latwijâ, nostumjot pee malas Latwijas tautu, usurpejot Latwijas Tautas Padomes teesibas un gahschot wisu pastahwoscho Latwijas Pagaidu Satwerksmi, sankzionetu no Latwijas Tautas Padomes; 2) neatsihst uz 16. aprika warmahzibas akta pamata sastahditos ministru kabinetus, kà Needras-Borkowska, kà Needras-Brümmera ministrijas,

kuras raditas ar wahzu militaristu atbalstu, lai slehptu reakzionaràs saswehrestibas pateesos waditajus un winu nodomus. Tautas Padome ir pahrleezinata, ka ar usspeestu kabinetu nostiprinaschanos, kuri atrodas atkaribâ no Baltijas muischneezibas politikas waditajeem, buhtu apdraudeta ari Latwijas neatkariba; 3) konstatè, ka Needras-Brümmera ministriju atbalsta tikai Baltijas muischneeziba, schauras wiswahzu balteeschu aprindas un atsewischkas latweeschu personas un ka wina newar runat nedſ Latwiju apdsihwojoscho tautu, nedſ latweeschu semturu wahrdâ, kuri stahw par Latwijas tautibu sapraschanos uſ demokratiſkas politikas pamata. Schî ministrija, nebaudidama Latwijas tautas uſtizibu, naw spehjiga nodibinat semê eekſcheju meeru, organiset tautas spehkus zihnâ par Latwijas atswabinaschanu, aiſſargat semi pret leelneezisko eebrukumu, nodroschinat semi pret Latwijas walsts pretineeku organiseteem un militaràs waras atbalstiteem waras darbeem, atjaunot saimneezisku dsihwi, dot tautas masam maisi un darbu, un nowadit semi lihdſ demokratiſkai Satwerſmes Sapulzei.

Tautas Padome Latwijas tautas wahrdâ atsihst kà lituumigu tikai tahdu waldibu, kura saſtahdita Tautas Padomes uſdewumâ un bauda winas uſtizibu. Tautas Padome paſtahw uſ no winas eezeltà Ulmana kabineta atgreeschanos, par kura reorganiſeschanu peekrihtàs spreest Tautas Padomei, lai waretu turpinat pahrtraukto Latwijas brunotà spehka pawairoschanu, raditu spehzigu Latwijas armiju no wisàm eedſihwotaju schkiram un tautibam wispahrejas mobilisazijas zeltâ sem weenotas wirskomandas, kà ari atjaunot demokratiſkas walsts eekahrtas darbus.

Sozialdemokratiſkà frakzija leek preekschâ peenemt sekoschu apſweikumu Latwijas armijai: „Tautas Padome issaka sawu atsinibu Latwijas armijai par winas istureschanos un sewischki, sahkot no 16. aprila un ir neschaubami pahrleezinata, ka wina buhs ari turpinat Latwijas demokratiſkas walsts sargs un aiſſtahwis un stahwes par Tautas Padomi un no tas eezelto Waldibu“.

Preekschlikumu weenbalsigi peenem aplauseem atzinot.

Tautas Padome pilnwaro sawu prezidiju spert wisus sokus, lai Latwijas Pagaidu Waldiba — Ulmana ministrija — netawejoschi waretu sahkt no jauna darbotees un lai nekawejoschi tiktu atdoti latweeschu kareiwjeem nelikumigi atnemtee eerotschi, kà ari noņemtas landwehres patrukas pee waldibas eestahdem.

Sabeedroto Waldibam.

Tautas Padome pagodinas pasinot Sabeedroto Walstju Waldibam sawu usskatu par 16. aprilî raditeem apstahkleem un luhdſ Sabeedroto Walstju Waldibas 16. apr. notikumu likwidazijas labâ pabalstit Ulmana kabineta atgreeschanos un wina netrauzetu darbibu lihdſ tà reorganiseschanai zaur Tautas Padomi.

Pakaudamàs uſ sabeedroto pabalstu Latwijas demokratijai, Latwijas badu zeetoscho eedſihwotaju wahrdâ Tautas Padome luhdſ mihkstinat blokadi wehl pirms Ulmana kabineta darbibas atjaunoschanas tanî sinâ, ka buhtu atkauts eewest un isdalit pahrtikas lihdſekkus weetejeem paschwaldibas organeem, zik tahku tee war dot peeteekoschu garantiju, ka produkti nenahks newehlamas rokàs.

Eewehrojot breesmas, kuras mums draud no ahrejeem naidneeteem, usswerot tahlak to, ka leelais karsch, latweeschu isstihschana pa Kreewiju, pehdejais leelineeku eebrukums, kà ari okupazijas reschims kopsch 1915 g. muhs ispostijis fisiski un saimneezisti, pamasinadams ahrtahrtiga mehrà Latwijas tautas dsihwo spehku un wahjinadams muhs sekmigà zihnà pret Latwijas eenaidneekeem, mehs greeschamees pee sabeedroteem ar luhgumu: a) atsihst, ka Latwijas ahrtahrtigi grutais stahwoklis praſa neatlaidigi tuhlineju spehzigu pabalstu Latwijas armijas atjaunoschanas wajadsibam, lai buhtu eespehjams isweſt galà gruhto zihnu par zilwezibas un kulturelàs demokratijas idealeem; b) radit wisdrihsakà laikà sabeedroto schkihreju organu semem, kas noskaidro un norobesho uſ starptautisko likumu pamata wahzu kara spehka teesibas uſ Latwijas teritorijas, kamehr tas wehl naw atwilkts atpakal.

Wahzijas Waldibai.

Tautas Padome, pasinodama Wahzijas Waldibai sawu usskatu par noschehloschanu ir speesta aisrahdit, ka 16. aprila saswehrestibas akts ir isdarits ar wahzu militareestahschu aktiwu atbalstu, atdrunojot latweeschu kara spehka dalas, atzelot lituumigi raditus walsts organus un winu rihkojumus, atbalstot Borkowska un Needras usurpatoriskàs ministrijas, raditas Latwijas demokratijas apkaroschanai.

Sedsot un atbalstot Baltijas landeswehres atsewischku daku rihzibu, wahzu militaràs eestahdes laupa lituumigai Latwijas Waldibai eespehju ispildit winai no Tautas Padomes uſtizetàs funkzijas.

Tautas Padome zer, ka Wahzijas demokratiſkà waldiba daris galu wahzu militaro eestahschu nekorektai rihzibai scheit, peespeedis wahzu wirspawehlneezibai padotàs kara spehka dalas nestahtees zeltâ no Tautas Padomes eezeltàs lituumigàs Pagaidu Waldibas darbibai.

Tautas Padome zer, ka Wahzu waldiba nekawejoschi dos weetejai wahzu wirspawehlneezibai preekschrakstu turpmak netrauzet Latwijas kara spehku mobilisaziju, kursch waretu laikâ, pirms wahzu kara spehku aiseeschanas stahtees aisejoscho wahzu kara pulku weetâ Latwijas aiſſtahweschanai, lai nesabruktu fronte.

Needra un Tautas Padome.

Tà sauktais eekſchleetu ministris Andreews Needra bija atsuhtijis Tautas Padomes presidijam wehstuli, ka winsch „eekſchleetu ministris“ noleedſ Tautas Padomes sehdi. Tà ka ziwilisetà pasaulê wehl naw paredseta tahda kahrtiba, kur pat likumigi eezelti eekſchleetu ministri noleedſ parlamenta sehdes, tad, saprotams, ka Needras wehstule sazehla wehl leelaku sautribu Tautas Padomê un ta „eekſchleetu ministra“ wehstuli, wispahrejeem smeekleem atskanot, peeweenoja pee aktim.

Laikrakstu apskats.

Ar sinamu noluhku.

Deen no deenas „Libausche Zeitungâ“ un ari zitàs wahzu awisês parahdas sinas un garaki raksti par Igauniju. Nepatihkams Baltijas wahzeescheem ir Igaunijas Satwerſmes Sapulzes isnahkums, kur wairakumâ ir eewehleti sozialisti. Tamdehk apsinigi teek fabrizetas daschnedaschadakàs telegramas un melsts, itkà Igaunijâ sahkot eeweestees leelneezisms un igaunu armija stahwot sabrukuma preekschâ.

Mums no Igaunijas atbraukuschee apleezina, ka augschminetàs sinas ir meli un nekaunigakais pateesibas sagrosijums. Igaunijas wehleschanu isnahkums ne no weena neteek usskatits kà leelneezisma uswara un igaunu fronte pret leelineekeem azumirklî ir stipraka, kà jebkad, ko peerahda ari igaunu frontes sinojumi pehdejâ laikâ. Schejeenes wahzu planos gan laikam eeeet, lai igauni tiktu pahrwehrsti wisi par leelineekeem un weetejeem wahzeescheem tiktu usdots tur „nodibinat kahrtibu,“ tàpat kà Latwijâ. Bet tas laikam neisdosees.

Latwija.

Dokumentariska leeziba par wahzu „kulturas darbeem.“

Wentspils Komandantura.

26.4.19.

Pasinojums.

I.

„Tà kà no Rigas par juhras lihzi peenahkuschas sarkanàs bandas un iszehluschàs malâ seemeku Kursemê, ar noluhku atkal atjaunot sarkano teroru, ispostit dselsszeltus, tiltus un zitus satiksmes lihdsekkus, un trauzet meerigus eedſihwotajus.

Lai to nowehrstu, es pawehlu:

1) Ikkatrs bandas dalibneeks teek usskatits ahrpus likuma un war tikt no ikkatra nosists, waj zitadâ wihsê nomaitats.

2) Par katru bandita nogalinaschanas peerahdijumu tiks atteezigàm personam no Wentspils Komandanturas kases **ismaksats 100 rub. Oſt naudâ.**

3) Tahdu paschu atlihdsibu dabuhn tee, kuri war usrahdit bandas usturas weetu, zaur ko waretu tahdus apzeetinat.

4) Wisu aprinku eedſihwotaju peenahkums ir wisdrihsakà laikâ pasinot katru bandu ustureschanàs weetu, jeb sneegt sinas, kuras deretu winu sakerschanai — tuwakai kara nodalai.

Katris, kursch scho peenahkumu neispildìs, jeb bandam kahdu palihdsibu sneegs,

Tiks sodits ar nahwi.

Wentspils aprinka eedſihwotaji! Palihdseet sawu aprinki isstihrit!

Katrs, kas schos banditus peeturès, jeb pabalstìs, tiks noteesats uſ nahwi.

fon Gordons,
Juhras kapitans un komandants“.

* * *

Wiseem buhs skaidri, ka par katra „nosista“ zilweka galwu es waru sanemt no wahzu komandanturas **100 rub. Oſt.**

Kas tagad walda Latwijâ?

Mums nahkuschas rokàs kopijas no diweem pasinojumeem, kurus Wentspils komandantura (wahzu) peesuhtijuse Wentspils Aprinka Agrarkomisijai:

Wentspils Komandantura
B. Nr. 1032.
Wentspilî, 26. apr. 1919. g.

Agrarkomisijai Wentspilî.

Nolikstais terminsch preeksch Piltenes muischas sadalischanas teek atzelts, kamehr netiks taisits lehmums no tagadejàs waldibas. Komandantura sawukahrt luhdſ Agrarkomisiju pagaidam nesdot isschkirschus rihkojumus, par kahdu teek usstatita ari Piltenes domenu muischas sadalischana, lihdſ tahdi netiks peesuhtiti no tagadejàs waldibas.

Komandants
fon Huene (Majors).

II.

Zaur scho teek pasinots, ka no Agrarkomisijas eesaytità krona muischu sadalischana teek pagaidam atlikta. Leetas isschkirschana sagaidama drihsakà laikà, bet ka zerams, ar pahrgrosibam. Sartanàs muischas sadalito gabalu isrenteschana notiks no Wentspils pilsehtas puses.

Komandants
Kuwerts (Ritmeistars)

Wahzu waldibas eerehdni — komendanti 1) atzel noteikta laikà nolikstàs Piltenes muischas sadalischanu 2) noleedſ isdarit wispahr, katru krona muischu semju sadalischanu bessemneeteem, to sawà laikà bij eesahkuse Ulmana Pag. Waldiba. 3) Konstatejums par Sartanàs muischas sadalito gabalu isrenteschanu no Wentspils pilsehtas puses leezina, ka winai schi teesiba war tikt ari atnemta.

Tà tad, w[illegible] eerehdni eejauzàs g[illegible] eeschejâs leetâs un dara to „[illegible] jaunàs waldibas lehmumu [illegible] laikam pildidami muischneek[illegible] m bail ari no krona muischu [illegible] starp bessemneekeem. Sak', [illegible] s klaht wehl ari pee zitàm m[illegible] waj minetee rihkojumi naw ja[illegible] lschdarbi teem kolonisazijas nol[illegible] lolo daschas wiswahzu aprindo[illegible] enes muischneeki, lai uſ [illegible] nometinatu pruhschu isgahjej[illegible] cheit zer nostiprinat wahzu e[illegible].

Okupazijas waras „neeejaukschanàs“ Latwijas leetàs.

Kahdâ priwatâ wehstulê no Wentspils mums raksta:

„2. majâ, uſ weetejâ wahzu komandanta pawehli ir tikuschi aresteti 30 Wahrwes pag. eedſihwotaji, kuri sapulzejuschees uſ registreschanos, pamatojotees uſ aprinka preekschneeka rihkojumu. Schee newainigee zilweki, kuri gribejuschi ispildit sawu pilsonu peenahkumu, wehl schodeen naw atswabinati, neskatotees uſ latweeschu aprinka preekschneeka paskaidrojumeem. Apzeetinato starpâ esot pat weens wahjprahtigais un wairaki nespehjneeki, kuri aresteschanas brihdî gadijuschees pagasta namâ. Redsat, pee kahdeem lihdsekkeem ir jakeras wahzeescheem, lai leelineeku skats isnahktu tik leels, zik tas wajadsigs buhtu preeksch latweeschu nomelnoschanas. Ari Pagaidu Waldibas eerehdni, sewischki tee, kuri ir agrar-kumisijas lozekli, teek no wahzeescheem saukti par leelineeku bandu, jo tas wahzeetim naw pa prahtam, tas ir leelineeks.“

Nekaunigi meli. Wahzijas Satwerſmes Sapulzê 6. majâ walsts aiſſardsibas ministrs Noske starp zitu sazijis, ka ari Latwijas Sozialdemokratija esot grafu fon der Goltzu noteikti luhgusse wahzu kara spehkus no Latwijas neatsaukt, jo zitadi meers un droschiba netikschot usturets.“ Katrs saprats, ka schis apgalwojums ir negehligs apmelojums, ar kahdeem wahzu waldiba un winas „sozialistiskee“ ministri rihkojas, lai slehptu sawu lihdsdalibu pee 16. junija reakzionaras saswehrestibas un baronu teesmju atbalstischanas.

Ahrsemes.

Sabeedroto note Wahzijai atteezibâ uſ Latwiju un Wahzijas atbilde.

Angku preekschstahwis Spaâ 22. apr. greesàs pee wahzu waldibas ar peeprasijumu, lai nekawejoschi tiktu atjaunoti Leepaja tahdi paschi apstahkli, kahdi tur pastahweja pirms latw. Pag. Waldibas gahschanas. Peeprasijumâ bij norahdits, ka gahschana isdarita ar wahzu teeschu pabalstu un ka latw. waldibai jaood eespehja stahtees pee wisu sawas walsts waras funkziju isleetoschanas, eestàdot ari teesibu organiset latweeschu kara spehku.

Uſ to wahzu waldibas preekschstahwis atbildeja, ka wahzu waldiba neeejauzàs Latwijas eekſchejàs leetàs, bet newar tahdu teesibu atsihst ari tahdai zitai waldibai. Waldibas maina Leepaja isdarijuschas, ka to leezinot nekawejoschi isdarita izmekleschana ne Wahzijas kara spehka dalas, bet wisi 16. apr. aiſts esot weetejo eedſihwotaju darbs.

Sakarà ar scho wahzu waldibas atbildi, franzschu generalis Nudants, 5. majâ no jauna eesneedsa wahzu waldibai sabeedroto waldibu wahrdâ Balfura no 4. maija sahkstu sekoschu noti:

„Prasiba, kuru angku delegazija eesneedsa wahzu waldibai zaur 22. apr. noti, naw ispildita: 1) Latwijas waldiba newar joprojam stahtees pee sawu tekoschu darischanu weschanas, tà ka ministrus neistaisch no winu dsihwokleem waktis, peederoschas pee barona Manteifela waditàs landwehres nodalas un ari pateizotees generala fon der Goltza pretestibai.

2.) F. der Goltza pasinojums, it ka latweeschu kareiwjeem tikuschi atdoti wineem atnemtee angku eerotschi, nesaeetàs ar pateesibu.

Tahkak note atkal teek peeprasits, lai 22. apr. mineràs prasibas tiktu ispildìtas. Bet tam sabeedrotee schajà note usstahdijuschi wehl schahdas jaunas prasibas: generalim f. der. Goltzam jatop tuhlin atsaukstam un wahzu kara spehkam Latwijâ jatop no okupazijas kara spehka pahrdeewetam par „palihga spehku“ preeksch Latwijas, par ko wahzu waldibai tas jadara ir attiektibai finams. Kamehr schis prasibas netiks ispildìtas, tikmehr sabeedrotee nepeekaus isiahdet Leepajâ jebkahdus pahrtikas lihdsekkus preeksch wahzu kara spehka wajadsibam.

Uſ scho Balfura noti wahzu waldibas wahrdâ ministrs Erzbergers 8. maijâ eesneedsis sekoschu atbildes noti: Sakarà ar prasibam, kuras isteiktas Balfura note no 4. maija, wahzu waldiba wehl reiſ isdarija pamatigu notikumu izmekleschanu Leepajâ. Par schîs izmekleschanas panahkumeem, ka ari par wahzu waldibas spehkteem sokeem sakams sekoschais: 1) Wahzu waldibas kara eestahdes Latwijâ wehl reiſ uſ wiskategoriskako norauda kaut tahdu wahzu kara spehka lihdsdalibu pee latw. Pag. Wald. gahschanas. Staw nekahda eemesla schaubam, ka landwehras nodala rihkojusees pilnigi patstahwigi, patwarigâ kahrta un neeewehrodama sarunu resultatus ar zitàm aprindam. Wahzija stigri turàs pee prinzipa neeejaukties Latwijas eekſchejàs leetàs un tamdehk neweena waldiba Leepajâ neteek no wahzu puses kaweta pee sawu waldoschàs waras funkziju isleetoschanas.

Nupat kà isnahza
Latwijas Sozialdemokratiskàs Strahdneeku Partijas Zentralàs Komitejas isdewumâ
Karla Kautska
Demokratija
waj
diktatura.
Maksà 180 kap.
Dabujama „Strahdneeku Awises“ ekspedizijâ un wisos leelakos grahmatweik.
Atkalpahrdewejeem rabats.

2.) Tà sauzamà „Droschibas Komiteja“ peekrituse sabeedroto ultimatumam atteezibâ uſ jauna kabineta sastahdischanu. Latweeschu waldiba ta tad newar titt trauzeta stahtees darbâ ari no balteeschu kara spehka dakam.

3) Balfura notê peeminetee eerotschi esot jau isdoti latweeschu kareiwjeem.

4.) Wahzu waldiba newar peekrist prasibai par wahzu kara spehka pahrweidoschanu no „okupazijas armijas“ par „wahzu palihga kara spehku“, zaur ko wahzu kara spehkam nahktos sanemt rihkojumus no kabineta, kursch ir atkarigs no sabeedroteem.

5) Ihsakà laikà wahzu waldiba atsauks sawu kara spehku no Latwijas un Leetawas. Wina jau ir spehruse wajadsigos sokus, lai noslehgtu pameeru ar naidigo kara spehku. Kara spehks tiks isweſts, titliihdſ ko buhs nodroschinatas wahzu waldibai peederoschas mantas Latwijâ un Leetawâ. Atbildiba par sekam kuras war zeltees zaur wahzu kara spehka atsaukschanu no Latwijas un Leetawas kriht uſ sabeedroteem.“

Wolfa birojs pee schîs notes peesihmê wehl sekoscho: „Wahzu kara spehks newar turpinat zihnu pee teem noteikumeem, kurus usstahda sabeedrotee un pee tahdas atkaribas no sabeedroteem. Bet wisa tà, Wahzijai paschai ir wajadsigs kara spehks reetrumu Prusskà un Augsch-Sliesijâ, lai nodroschinatos pret daschàm warbuhtibam, kà ari lai usturetu tur meeru un kahrtibu.

Weetejas sinas.

Nekaunigi meli.

„Libausche Zeitung“ nesen rakstija, itkà Sestowa waldibas Pahrtikas ministrija buhtu greesusies pee Leepajas pilsehtas pahrtikas komisijas un peedahwajuse miltus, no kureem pahrtikas komisija atteikusies. Tàpat satiksmes ministrs Burkewizs nehmees eegalwot dselszeka darbnitschu strahdneekeem, ka pahrtikas komisija neņemot pretim peedahwatos miltus.

Wisi tas ir pilnigi meli, un isdomajums. Ne pee pahrtikas komisijas ne pilsehtas waldes neweena no Needras kabineta ministrijam naw greesuſès. Ir bijis tikai schahds gadijums: Pagaduscho peektdeen no Apgahdibas Ministrijas pa telefonu peeprasits pahrtikas komisija, lai eerodas kahds mineta ministrijâ. Ta ka pahrtikas nodalas waditajam azumirkli naw bijis laika aiseet, tad pehz kahdas stundas eeradees landwehristis un greesees pee nodalas darbwescha Bauera, kuram pasneedsis kahdu ar sihmuli aprakstitu masu papira gabalinu. Sihminê bijuschi usstahditi watrati jautajumi par to, zik pilsehtai ir daschadu pahrtikas lihdsekku un zik maises teek isseegts. Landwehristam pasinots, ka isseegtus teek pehdejàs 2 m. maises par nedeku. Par pahrtikas krahjumu daudsumu Pahrtikas nodalas waditajs atteizees kaut tahdus paskaidrojumus dot.

To darit ari Pahrtikas komisijas wadita jam nebij ne masaiâ eemesla, eewehrojot to ka sabeedrotee pilsehtas galwam bij izteikuschees, ka nestahsees nekahdà sakarà ar personam, kuras kahda nebuht kahrtâ saistas ar Needras — Sestowa waldibu. Un uſ kahdeem tad pahrtikas lihdsekkeem lai zeretu?

Par miltu peedahwajumu wisâ schajâ sarunâ ar landwehristu naw bijuse nè kahda runa.

Tikai 7. majâ no Tirdsneezibas un Ruhpneezibas Ministrijas tika peesuhtita Pahrtikas Komisijas preekschneekam sekoschâ „latweeschu“ waldobâ rakstita wehstule:

„Zaur scho Jahs teekat usaizinati eerastees rihtu, 8 sch. m., pulksten 11 preeksch pusdeenas, Tirdsneezibas un ruhpneezibas Ministrija dehl pahrrunas dehl miltu sanemschanas daudsuma preeksch Leepajas pilsehtas eedſihwotaju apgahdaschanas.

Tirdsneezibas un Ruhpneezibas
Ministra usdewumâ Pahlen“.

Pilsehtas eerehdnim, kursch 8. majâ eeradàs pee Tirdsneezibas un Ruhpneezibas ministra Irschika, tika pasinots ka to personu un noteikumus, uſ kahdeem milti buhs dabonami, winsch rakstisli pasinoschot swehtdeen waj pirmdeen. Tikai tai paschâ deenâ „Libausche Zeitungâ“ atkal parahdàs sina, ka Leepajas eedſihwotajeem tiks isdotas katram pa 2 mahrz. miltu ahrpus pahrtikas komisijas isdodameem milteem.

Tikai nahkoschâ deenâ atkal no jauna tika Pilsehtas Waldei peesuhtits rakstisks pasinojums par to, ka wares dabut 4500 pudu miltu, bet tur, tas wehl lihdſ schim naw pasinots.

Atbildigais redaktors un isdewejs } K. Dsolinsch.